

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

SZKOŁA PODSTAWOWA Nr 16 w Rzeszowie	
DATA WPLYWU	2023 -06- 27 *
Numer	858 podpis <i>Kordzik</i>

LRZ. 410.006.02.2023

Pani
Dorota Rząsa
Dyrektor Szkoły Podstawowej
nr 16 w Rzeszowie
ul. Bohaterów 1
35 - 112 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 - Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach.

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 16 w Rzeszowie, ul. Bohaterów 1, 35-112 Rzeszów ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dorota Rząsa, Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie od 1 września 2019 r., zwana dalej Dyrektorem.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły. 2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców. 3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020 - 2023 r. (do czasu zakończenia kontroli) ² .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie.
Kontroler	Agnieszka Pomykała, specjalista k. p., upoważnienie do kontroli nr LRZ/97/2023 z 29 marca 2023 r.

(akta kontroli tom I, str. 1 - 5)

¹ Dalej: Szkoła.

² Badaniami kontrolnymi objęto również działania i zdarzenia wraz z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności.

OCENA OGÓLNA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli⁵, w Szkole w większości prawidłowo realizowano zadania edukacyjne, wychowawcze i opiekuńcze wobec uczniów cudzoziemców. Przestrzegano warunków przyjmowania uczniów z zagranicy do Szkoły. Uczniowie cudzoziemcy zostali objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną i korzystali z form pomocy organizowanych w Szkole. Zorganizowano im dodatkowe zajęcia nauki języka polskiego. Uczniom z Ukrainy w roku szkolnym 2021/2022 nie zwiększono wymiaru godzin dodatkowych lekcji nauki języka polskiego z dwóch do sześciu tygodniowo.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły składu komisji kwalifikującej uczniów do oddziałów przygotowawczych, który nie był zgodny z wymogami określonymi w § 16 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. *w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw*⁶ oraz braku wymaganej adnotacji o nieklasyfikowaniu w arkuszach ocen uczniów oddziału przygotowawczego w roku szkolnym 2021/2022.

W ocenie NIK, rzetelnie i zgodnie z przepisami prawa pozyskiwano środki finansowe na prawidłowe funkcjonowanie szkoły związane z kształceniem dzieci cudzoziemców, organizację oddziałów przygotowawczych, zatrudnienie nauczycieli wspomagających posługujących się językiem pochodzenia uczniów, zapewnienie niezbędnych pomocy naukowych i materiałów dydaktycznych. Nauczyciele dostosowali programy nauczania przedmiotów obowiązkowych do potrzeb kształcenia dzieci cudzoziemców w zakresie formy i metod pracy. Szkoła wspomagała uczniów przestępujących do egzaminu ósmoklasisty poprzez dostosowanie warunków i form przeprowadzenia egzaminu. Dyrektor prawidłowo i rzetelnie sprawowała nadzór pedagogiczny nad kształceniem uczniów cudzoziemców. Nauczyciele pracujący z uczniami z zagranicy mieli możliwość doksztalcenia oraz korzystania z pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności.

OBSZAR

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły.

Opis stanu faktycznego

1.1. W roku szkolnym 2020/2021 według stanu na 30 września 2020 r. w Szkole uczyło się 519 uczniów, w tym siedmiu cudzoziemców w oddziałach ogólnodostępnych. Według danych na 30 września 2021 r. w Szkole w roku szkolnym 2021/2022 było 516 uczniów, w tym 10 cudzoziemców w oddziałach ogólnodostępnych. W roku szkolnym 2022/2023 w Szkole według stanu na 30 września 2022 uczyło się 581 uczniów, w tym 107 cudzoziemców (z tego: 105 z Ukrainy i dwóch z Rosji). Na dzień 30 września 2022 r. w oddziałach ogólnodostępnych uczyło się 58 cudzoziemców (z tego: 56 z Ukrainy i dwóch z Rosji), a w oddziałach przygotowawczych 49 uczniów z Ukrainy.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako pozytywną, negatywną albo w formie opisowej.

⁵ Dalej: NIK.

⁶ Dz. U z 2020 r. poz. 1283, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

W roku szkolnym 2022/2023 w stosunku do roku szkolnego 2020/2021 nastąpił wzrost liczby uczniów, w tym cudzoziemców z siedmiu do 107. Uczniowie obcokrajowcy na dzień 30 września 2022 r. stanowili 18,42% wszystkich uczniów w Szkole.

Dyrektor wyjaśniła, że w związku z przyrostem liczby uczniów cudzoziemców w roku szkolnym 2022/2023 w stosunku do lat poprzednich nie było konieczności wprowadzenia zmianowości nauki. W roku szkolnym 2021/2022 w związku z utworzeniem nowej klasy dla uczniów ukraińskich zaadaptowaliśmy jedno z pomieszczeń bibliotecznych jako salę lekcyjną. Sala wyposażona jest w pojedyncze ławki dla uczniów, biurko dla nauczyciela, komputer i tablicę interaktywną.

Przyrost liczby uczniów wpłynął na przebieg procesu wychowawczego i kształcenia w Szkole. Liczba uczniów wpłynęła na te procesy i skutkowało to trudnościami w procesie adaptacji do nowego środowiska jakim jest szkoła, klasa, grupa rówieśnicza. Nowi uczniowie mieli trudności z dostosowaniem się do panujących w placówce zasad, norm i regulaminów zawartych w statucie Szkoły, pomimo wsparcia ze strony grona pedagogicznego, specjalistów, wychowawców klas. Wzrosła liczba interwencji, rozmów prowadzonych przez pedagoga, wychowawców z uczniami i rodzicami. Wynikało to w głównej mierze z bariery językowej oraz kulturowej. Trudności te rozwiązywane były na bieżąco przy współpracy nauczyciela-tłumacza języka ukraińskiego. W przypadku zauważenia potrzeby przeprowadzenia dogłębnej diagnozy zachowania, uczniowie po wcześniejszej konsultacji z rodzicami kierowani byli przez Szkołę do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 2 w Rzeszowie oraz mogli skorzystać ze wsparcia w TUTU Centrum Rozwoju Psychofizycznego w Rzeszowie⁸.

(akta kontroli tom I, str. 6-10)

1.2. W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 Dyrektor przedłożyła organowi prowadzącemu zaopiniowane przez zakładowe organizacje związkowe arkusze organizacji szkoły w terminie określonym w § 17 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli⁹. Arkusze zostały zatwierdzone przez organ prowadzący Szkołę po uzyskaniu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny.

W roku szkolnym 2020/2021 według danych na 30 września 2020 r. w Szkole były 24 oddziały ogólnodostępne, do których uczęszczało łącznie 519 uczniów, w tym siedmiu cudzoziemców (z tego: czterech z Ukrainy i trzech z Meksyku). Uczniowie z zagranicy uczęszczali do sześciu oddziałów ogólnodostępnych (w tym z Ukrainy do czterech). W roku szkolnym 2021/2022 według stanu na 30 września 2021 r. w Szkole było 25 oddziałów ogólnodostępnych, w których uczyło się łącznie 516 uczniów, w tym dziesięciu cudzoziemców (z tego: ośmiu z Ukrainy i dwóch z Meksyku). Uczniowie z zagranicy uczęszczali do dziewięciu oddziałów ogólnodostępnych (w tym z Ukrainy do ośmiu). Według stanu na 30 września 2022 r. w roku szkolnym 2022/2023 w Szkole było 26 oddziałów (z tego: 24 ogólnodostępne i dwa przygotowawcze). W 26 oddziałach uczyło się łącznie 581 uczniów, w tym 107 cudzoziemców (z tego: 105 z Ukrainy i dwóch z Rosji). Do dwóch oddziałów przygotowawczych według stanu na 30 września 2022 r. uczęszczało łącznie 49 uczniów z Ukrainy. W 20 oddziałach ogólnodostępnych uczyło się 58 cudzoziemców, w tym 56 z Ukrainy.

(akta kontroli tom I, str. 6-7, 11-219)

1.3. W Szkole obowiązywały procedury włączania uczniów cudzoziemców do funkcjonowania społeczności szkolnej. Dyrektor zarządzeniem z 31 sierpnia 2017 r.¹⁰ wprowadziła Program wsparcia dla osób przybyłych z zagranicy i uczących się

⁸ Dalej: TUTU.

⁹ Dz. U. poz. 502, ze zm.

¹⁰ Zarządzenie nr 44/2016/2017 Dyrektora szkoły Podstawowej Nr 16 w Rzeszowie z dnia 31 sierpnia 2017 r.

w Szkole Podstawowej nr 16 w Rzeszowie. W dniu 15 marca 2022 r. Rada Pedagogiczna uchwaliła nowy Program Adaptacyjny dla cudzoziemców w Szkole Podstawowej nr 16 w Rzeszowie¹¹, w którym określono m.in. cele wychowawcze, dydaktyczne i opiekuńcze oraz wskazano osoby odpowiedzialne za realizację programu. W Programie adaptacyjnym określono ścieżkę postępowania wobec ucznia z zagranicy obejmującą m.in.:

- diagnozę potrzeb ucznia, w tym rozpoznanie kompetencji komunikacyjnych, pozyskanie informacji o przebiegu dotychczasowej edukacji poprzez rozmowę z Dyrektorem przed przyjęciem do Szkoły, a w trakcie nauczania przez rozmowy prowadzone przez wychowawców, pedagoga i nauczycieli;
- zapoznanie rodziców i ucznia z systemem edukacji w Polsce;
- dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości i umiejętności ucznia;
- integrację z zespołem klasowym;
- monitorowanie sytuacji dydaktyczno-wychowawczej;
- wyrównanie różnic edukacyjnych poprzez dodatkowe zajęcia (w tym z języka polskiego);
- kształtowanie postaw tolerancji wobec cudzoziemców;
- włączanie rodziców i uczniów cudzoziemców w życie szkoły.

(akta kontroli tom I, str. 220-227)

1.4. Uczniowie cudzoziemcy przybywający z Ukrainy po wybuchu na jej terytorium konfliktu zbrojnego byli kwalifikowani na dany etap edukacji w Szkole na podstawie dokumentów wskazanych w § 2 pkt. 3 lit. a i b rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz z uwzględnieniem wieku ucznia i opinii rodzica lub osoby sprawującej nad nim opiekę. Na podstawie analizy losowo wybranej dokumentacji 15 uczniów cudzoziemców, którzy podjęli naukę w roku szkolnym 2022/2023 w klasach ogólnodostępnych ustalono, że:

- dla żadnego ucznia nie przedstawiono świadectwa ukończenia szkoły lub kolejnego etapu edukacji za granicą;
- dla trzech z 15 uczniów przedłożono zaświadczenie o uczęszczaniu do szkoły z polskim językiem nauczania na Ukrainie wraz ze wskazaniem etapu edukacji;
- wszyscy uczniowie zostali przyjęci do Szkoły na podstawie pisemnego wniosku rodzica (opiekuna) i pisemnego oświadczenia dotyczącego sumy lat nauki za granicą;
- z wszystkimi rodzicami (opiekunami) przeprowadzono rozmowę związaną z kwalifikowaniem do odpowiedniej klasy, dotyczącą m.in. możliwości adaptacyjnych dziecka i jego znajomości języka polskiego;
- z rozmów kwalifikacyjnych przeprowadzonych przez Dyrektora sporządzono notatki służbowe.

(akta kontroli tom I, str. 228-231)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, w latach 2020 - 2023 w prawidłowy sposób przyjmowano dzieci cudzoziemców do Szkoły. Przestrzegano obowiązujących w tym zakresie przepisów oraz wewnętrznych procedur, a przyjęcie do Szkoły po wybuchu konfliktu zbrojnego na Ukrainie znacznej liczby dzieci cudzoziemców nie wpłynęło negatywnie na warunki kształcenia.

¹¹ Uchwała nr 13/2021/2022 Rady Pedagogicznej szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Programu adaptacyjnego dla cudzoziemców w Szkole Podstawowej nr 16 w Rzeszowie. Dalej: Program adaptacyjny.

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach szkolnych objętych kontrolą wszystkie przedkładane organowi prowadzącemu szkołę aneksy do arkuszy organizacji szkoły w zakresie spraw dotyczących kształcenia dzieci cudzoziemców zostały zatwierdzone przez organ prowadzący.

(akta kontroli tom I, str. 11-219)

Na podstawie analizy próby 10% uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły¹² po 30 września roku szkolnego 2021/2022 ustalono, że w terminie określonym w art. 30 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej¹³ wprowadzano do szkolnej bazy SIO dane identyfikacyjne ucznia cudzoziemca przyjętego do Szkoły. Na podstawie próby 10% uczniów wypisanych ze Szkoły¹⁴ w tym okresie ustalono, iż nie ma możliwości wygenerowania ze szkolnej bazy SIO daty wprowadzenia zmiany dotyczącej wypisania ucznia. Analiza próby 10% zapisanych i wypisanych ze Szkoły uczniów cudzoziemców wykazała, że brak jest również możliwości wygenerowania daty wprowadzenia zmian do szkolnej bazy SIO w zakresie danych dziedzinowych. Na podstawie analizy dokumentacji tych uczniów oraz wprowadzonych dla nich do szkolnej bazy SIO danych dziedzinowych dotyczących uczniów korzystających z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego ustalono, że dodatkowe lekcje języka polskiego zostały zapewnione uczniom przyjętym do oddziałów ogólnodostępnych po o upływie od 10 do 21 dni od daty przyjęcia do szkoły, tym samym dane dziedzinowe były wprowadzane do szkolnej bazy SIO w terminie dłuższym niż 7 dni.

Dyrektor wyjaśniła, że wydłużenie terminu wprowadzania danych dziedzinowych dotyczących dodatkowych bezpłatnych godzin nauki języka polskiego wynikało z wielu czynników. Szkoła musiała znaleźć nauczyciela, który miał kwalifikacje do nauki języka polskiego i jednocześnie mówił w języku ukraińskim, dostosowanie zajęć lekcyjnych uczniów z różnych klas, utworzenie grup w taki sposób, aby połączyć uczniów równych wiekowo i dostosować do swojego planu zajęć oraz skontaktować się z rodzicami uczniów, by powiadomić ich o lekcjach.

(akta kontroli tom I, str. 232-240)

2.2. W Szkole na kształcenie dzieci cudzoziemców w latach 2020 - 2022 (do 31 marca 2023 r.) wydatkowano łącznie 834,19 tys. zł (z tego w: 2020 r. - 1,62 tys. zł, 2021 r. - 5,03 tys. zł, 2022 r. - 460,2 tys. zł i do 31 marca 2023 r. - 367,34 tys. zł). Środki finansowe poniesione w latach 2020 - 2021 na zapewnienie uczniom cudzoziemcom dodatkowych godzin nauki języka polskiego wydatkowano w ramach Planu finansowego dochodów i wydatków budżetowych Szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie.

W latach 2022 - 2023 (do 31 marca 2023 r.) środki finansowe wydatkowane w związku z kształceniem uczniów z Ukrainy ponoszono z Funduszu Pomocy dla jednostek samorządu terytorialnego na dodatkowe zadania oświatowe¹⁵ w ramach planów finansowych pn. Kryzys uchodźczy. Z tych środków w 2022 r. wydatkowano łącznie 460,2 tys. zł, w tym na:

- dodatkowe godziny nauki języka polskiego - 18,42 tys. zł;

¹² Po 30 września 2021 r. w roku szkolnym 2021/2022 do Szkoły zapisano 102 uczniów cudzoziemców.

¹³ Dz. U. z 2022 r. poz. 2597, dalej: ustawa o SIO.

¹⁴ Po 30 września 2021 r. w roku szkolnym 2021/2022 ze Szkoły wypisano 36 uczniów cudzoziemców.

¹⁵ Dalej: Fundusz Pomocy.

- prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym - 98,49 tys. zł;
 - zatrudnienie pomocy nauczyciela w oddziale przygotowawczym - 35,99 tys. zł;
 - na zakup materiałów edukacyjnych i pomocy dydaktycznych - 57,28 tys. zł.
- Do 31 marca 2023 r. w ramach planu finansowego *Kryzys uchodźczy na 2023 r.* - wydatkowano łącznie 367,34 tys. zł, w tym na:
- dodatkowe godziny nauki języka polskiego - 19,06 tys. zł;
 - prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym - 86,47 tys. zł;
 - zatrudnienie pomocy nauczyciela w oddziałach przygotowawczych - 28,22 tys. zł;
 - na zakup materiałów edukacyjnych i pomocy dydaktycznych - 1,76 tys. zł.
- (akta kontroli tom I, str. 241-259)

Od 30 września 2022 r. do 31 marca 2023 r. Szkoła w ramach programu UNICEF - *Wsparcie realizacji działań związanych z reagowaniem na sytuację kryzysową uchodźców* wydatkowała 147,8 tys. zł (z tego: w 2022 r. - 131,86 tys. zł i do 31 marca 2023 r. - 15,94 tys. zł). Środki wydatkowano m.in. na zatrudnienie *Asystenta wielokulturowego*, zakup zestawów wyprawek dla uczniów z Ukrainy, zakup pomocy dydaktycznych i sprzętu sportowego oraz na przygotowanie miejsc relaksu i integracji uczniów.

(akta kontroli tom I, str. 260-262)

2.3. W roku szkolnym 2020/2021 dla sześciu z siedmiu uczniów cudzoziemców uczących się w oddziałach ogólnodostępnych nauczyciele dostosowali programy nauczania z języka polskiego, matematyki, historii, geografii i biologii do potrzeb i możliwości tych uczniów. Dostosowania polegały m.in. na umożliwieniu korzystania ze słowników, stosowaniu krótkich prostych komunikatów, większej ilości zadań zamkniętych, wzbogacaniu procesu nauczania rysunkami i schematami celem lepszego zobrazowania treści. Jeden uczeń z zagranicy nie korzystał z wprowadzonych przez nauczycieli form dostosowania materiału, z uwagi na znajomość języka polskiego w stopniu pozwalającym na korzystanie z nauki.

W roku szkolnym 2021/2022 do wybuchu konfliktu zbrojnego na terenie Ukrainy uczniowie cudzoziemcy uczęszczali tylko do klas ogólnodostępnych, w których nauczyciele dostosowali dla nich programy nauczania z języka polskiego, matematyki, historii, biologii i geografii poprzez m.in. stosowanie prostych zwięzłych komunikatów, zwiększeniu liczby zadań zamkniętych przy jednoczesnym ograniczeniu ilości zadań otwartych, stosowaniu w procesie nauczania większej liczby schematów, obrazów i rysunków. Umożliwiano im również korzystanie ze słowników w trakcie lekcji i sprawdzianów.

Po wybuchu konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy w Szkole 21 marca 2022 r. utworzono oddział przygotowawczy (klasa VII), do którego uczęszczali wyłącznie uczniowie z tego kraju. Nauczyciele przygotowali rozkłady materiału z języka polskiego, matematyki, historii, geografii i biologii w oparciu o dopuszczone programy nauczania danych zajęć edukacyjnych. Nauczyciele dostosowali rozkłady materiałów z przedmiotów do liczby godzin lekcyjnych pozostających do końca roku szkolnego.

W roku szkolnym 2022/2023 w Szkole dla obu oddziałów przygotowawczych (klasy VII i klasy VIII) nauczyciele języka polskiego, matematyki, historii, geografii i biologii opracowali w oparciu o dopuszczone programy nauczania danych zajęć edukacyjnych rozkłady materiałów. Programy nauczania ww. przedmiotów dostosowano do potrzeb i możliwości uczniów z Ukrainy m.in. poprzez:

- dostosowania liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużenia czasu pracy;
- ograniczenia liczby zadań otwartych na rzecz większej ilości zadań zamkniętych;
- różnicowania stopnia trudności;
- przygotowaniu tekstów oraz treści w prostym języku, obrazków, schematów;

- korzystaniu w trakcie pracy z pomocy słowników.

W oddziałach przygotowawczych w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 w czasie zajęć lekcyjnych zapewniono pomoc osoby zatrudnionej na stanowisku pomocy nauczyciela m.in. w zakresie tłumaczenia.

W roku szkolnym 2022/2023 dostosowania programów nauczania zostały wprowadzone po przeprowadzeniu przez nauczycieli diagnoz poziomu wiedzy i umiejętności. Przeprowadzone diagnozy wykazały m.in., że w ramach zajęć:

- z języka polskiego w klasie VIII należy wprowadzić omówienie lektur obowiązkowych w klasie 7, ćwiczyć umiejętności czytania tekstów oraz redagowanie wymaganych na egzaminie ósmoklasisty form wypowiedzi;

- z matematyki należy więcej uwagi poświęcić dokładnej analizie treści zadań i poleceń, częściej wspólnie czytać ich treść oraz zintensyfikować pracę nad poprawą sprawności rachunkowej uczniów;

- z biologii, geografii i historii, iż nadal w trakcie tych zajęć oprócz nauczania treści przedmiotowych wskazane jest doskonalenie umiejętności czytania.

(akta kontroli tom II, str. 3-50, 54-69)

2.4. W Szkole w roku szkolnym 2021/2022 po uzyskaniu zgody organu prowadzącego i zaakceptowaniu Aneksu nr 12 do arkusza organizacyjnego szkoły na rok szkolny 2021/2022 utworzono 21 marca 2022 r. oddział przygotowawczy (klasa VII). W roku szkolnym 2022/2023 po uzyskaniu akceptacji organu prowadzącego Aneksów o nr 1 i 2 do arkusza organizacyjnego szkoły na rok szkolny 2022/2023 utworzono w Szkole dwa oddziały przygotowawcze - klasę VII i VIII.

(akta kontroli tom I, str. 127-129, 185-197, tom II str. 70-71)

Kwalifikacja do oddziałów przygotowawczych odbywała się na podstawie wyników pracy powołanej 28 lutego 2022 r. zarządzeniem Dyrektora *Komisji Rekrutacyjnej dla uczniów z Ukrainy w Szkole Podstawowej nr 16 w Rzeszowie*¹⁶. W skład Komisji Rekrutacyjnej wchodził Dyrektor, sekretarz Szkoły i nauczyciel. Do jej zadań należało m.in. dokonywanie merytorycznej i formalnej oceny wniosków rekrutacyjnych wraz z załącznikami, podanie do publicznej wiadomości listy kandydatów przyjętych i nieprzyjętych do oddziału przygotowawczego, sporządzenie protokołu postępowania rekrutacyjnego. Komisja Rekrutacyjna w pierwszej kolejności na wolne miejsca do oddziału przygotowawczego przyjmowała dzieci niemówiące lub słabo mówiące w języku polskim. Rodzice (opiekunowie) składali wniosek o przyjęcie dziecka do szkoły wraz z oświadczeniem o zamieszkaniu i dokumentami stwierdzającymi ukończenie kolejnego etapu edukacji za granicą. Wyniki prac Komisji Rekrutacyjnej były dokumentowane m.in. poprzez sporządzanie protokołów z jej posiedzeń, list kandydatów przyjętych do oddziału przygotowawczego. Dyrektor z rozmów kwalifikacyjnych prowadzonych z rodzicami (opiekunami) dzieci na temat znajomości języka polskiego, przebiegu procesu nauczania za granicą, i możliwości adaptacji w nowym środowisku sporządzała notatkę. W tych rozmowach nie uczestniczyli pozostali członkowie Komisji Rekrutacyjnej.

Dyrektor wyjaśniła, że *sytuacja pandemiczna wpłynęła na wiele aspektów funkcjonowania szkoły i wprowadziła pewne ograniczenia. W marcu 2022 r. wielu nauczycieli chorowało, przebywało w izolacji, więc nie było możliwości, aby rozmowy z rodzicami (opiekunami) o przebiegu nauczania i znajomości języka polskiego były przeprowadzane przez komisję rekrutacyjną. Ponadto, w związku z wybuchem wojny na Ukrainie, do szkoły przychodziło dużo rodziców z dziećmi z Ukrainy, aby zapytać się, jak przebiegają przyjęcia uczniów do szkoły, więc osoby pracujące w administracji również nie miały możliwości innych działań, gdyż skupione były na swojej pracy.*

¹⁶ Zarządzenie nr 32/2021/2022 Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie powołania Komisji Rekrutacyjnej do przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego dla uczniów z Ukrainy. Dalej: Komisja Rekrutacyjna.

Powyższe okoliczności wymusiły inne rozwiązanie, czyli samodzielne prowadzenie rozmów przez Dyrektora.

(akta kontroli tom II, str. 72-88, 128-129)

Na podstawie analizy losowo wybranej dokumentacji 15 uczniów zakwalifikowanych do oddziałów przygotowawczych w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 ustalono, że dla wszystkich uczniów rodzic (opiekun) złożył wniosek o przyjęcie do Szkoły oraz pisemne oświadczenie dotyczące sumy lat nauki szkolnej za granicą wraz z opinią związaną z kwalifikowaniem ucznia do odpowiedniej klasy. Ze wszystkimi dziećmi i rodzicami Dyrektor przeprowadziła rozmowę kwalifikacyjną dotyczącą znajomości języka polskiego, możliwości adaptacyjnych oraz przebiegu nauczania. Dla jednego z 15 uczniów złożono świadectwo potwierdzające ukończenie klasy VII na Ukrainie oraz dla drugiego zaświadczenie o ukończeniu jej w formie zdalnej.

(akta kontroli tom II, str. 98-101)

Liczba uczniów w oddziałach przygotowawczych w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 nie przekraczała 25 osób. W klasie VII w roku szkolnym 2021/2022 od utworzenia 21 marca 2022 r. wynosiła od 16 do 25 osób.

W roku szkolnym 2022/2023 liczba uczniów w oddziałach przygotowawczych w klasie VII wynosiła 15 osób, a w klasie VIII od 23 do 25 osób.

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 dla utworzonych oddziałów przygotowawczych klas VII i klasy VIII przeznaczono zgodnie z § 16 ust. 5 pkt 3 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi 25 godzin tygodniowo. Nauka języka polskiego w oddziałach przygotowawczych była prowadzona w wymiarze 6 godzin tygodniowo.

W roku szkolnym 2021/2022 w klasie VII oddziału przygotowawczego przyjęto i realizowano program nauczania języka polskiego dla cudzoziemców - *Język polski bez granic do nauczania języka polskiego jako obcego w szkołach ukraińskich*¹⁷. Podręcznik zawierał elementy wskazane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 18 lutego 2011 r. w sprawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców¹⁸, w tym:

- słuchanie tekstów czytanych przez lektora;
- ćwiczenia w cichym i głośnym czytaniu;
- ćwiczenie w kreśleniu znaków literopochodnych i liter polskiego alfabetu;
- praca z tekstem pochodzącym z różnych źródeł (prasa, literatura piękna);
- zbiorowe i samodzielne redagowanie prostych form pisemnych skierowanych do różnych adresatów;
- swobodne wypowiedzi w oparciu o własne doświadczenia i przeżycia oraz przeczytane teksty.

(akta kontroli tom I, str. 127-136, 185-197, tom II, str. 7-14, 102, 125-127)

W roku szkolnym 2022/2023 w klasie VII oddziału przygotowawczego przyjęto i realizowano w ramach sześciu godzin tygodniowo program nauczania języka polskiego zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego. W celu dostosowania programu nauczania do potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów obcojęzycznych opracowano rozkład materiału w oparciu o podręczniki: *A to polski właśnie*, *Język polski bez granic kl. VII*, *Blżej słowa* i ramowy program kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców.

W klasie VIII oddziału przygotowawczego przyjęto i realizowano w ramach sześciu godzin tygodniowo program nauczania języka polskiego - *Blżej słowa* zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego, który dostosowano pod względem treści nauczania do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości

¹⁷ Autorzy: R. Ciesielska, K. Kwiatkowska, M. Maćkowicz.

¹⁸ Dz. U. Nr 61 poz. 306.

psychofizycznych uczniów obcojęzycznych na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców.

Dyrektor wyjaśniła, że w programach klas przygotowawczych uwzględniono przede wszystkim elementy kształcenia kompetencji językowych oraz rozwijania kompetencji komunikacyjnych, zapoznanie z warunkami życia w Polsce, kulturą i panującymi zwyczajami. Uczniowie mieli opanować podstawowy zasób słownictwa umożliwiający komunikowanie się w codziennych sytuacjach. Zatem zawierają elementy Ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców.

Mając na uwadze fakt, iż uczniowie klas VII i VIII przygotowawczych, ucząc się w polskim systemie edukacji będą zdawać egzamin ósmoklasisty, nauczyciele dostosowali i zminimalizowali treści podstawy programowej z języka polskiego wymagane na egzaminie. W rozkładach materiału uwzględnili również kanon lektur wymaganych przez OKE¹⁹, który nie został okrojony dla klas przygotowawczych. Uczniowie tych klas mają taki sam zakres materiału i treści jak uczniowie z Polski.

(akta kontroli tom II, str.17-53)

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 w ramach nauki w każdym oddziale przygotowawczym zapewniono możliwość wspomagania uczniów cudzoziemców przez osobę władającą językiem kraju ich pochodzenia - pomoc nauczyciela. W roku szkolnym 2022/2023 został zatrudniony dodatkowo asystent wielokulturowy władający również biegle językiem polskim i ukraińskim (szerzej na ten temat w pkt. 2.12.).

(akta kontroli tom I str.127-129, 192-199, tom II, str. 263-267)

2.5. Żadnemu uczniowi uczęszczającemu do oddziałów przygotowawczych w roku szkolnym 2020/2021 i w 2022/2023 nie skrócono, ani nie przedłużono nauki w tym oddziale.

(akta kontroli tom II, str. 130-148, 173-176)

2.6. W roku szkolnym 2021/2022 po wybuchu konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy do oddziałów ogólnodostępnych przyjęto 78 uczniów. W tym samym okresie zostało wypisanych 33 uczniów. W okresie od 21 marca do 24 czerwca 2022 r. do utworzonego oddziału przygotowawczego przyjęto 30, a wypisano siedmiu uczniów z Ukrainy. Na podstawie analizy dokumentacji 15 uczniów z Ukrainy uczęszczających w roku szkolnym 2021/2022 do oddziału przygotowawczego ustalono, że wszyscy nie podlegali klasyfikacji na podstawie decyzji rady pedagogicznej z uwagi na niewystarczającą znajomość języka polskiego oraz na zakres zrealizowanych w tym czasie zajęć edukacyjnych. Wszyscy uczniowie otrzymali na koniec roku szkolnego 2021/2022 zaświadczenia o ukończeniu oddziału przygotowawczego. Zaświadczenia zawierały wszystkie elementy wskazane w § 6b ust. 2 rozporządzenia z 23 sierpnia 2017 r. Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy²⁰. W arkuszach ocen 15 uczniów w miejscu przeznaczonym na wpisanie daty uchwały rady pedagogicznej o promowaniu lub niepromowaniu, o ukończeniu lub nieukończeniu zamieszczono jedynie datę uchwały rady pedagogicznej bez adnotacji (szerzej na ten temat w sekcji nieprawidłowości).

(akta kontroli tom II, str. 149-158)

2.7. W roku szkolnym 2020/2021 uczniom cudzoziemcom zorganizowano dodatkowe zajęcia z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego w wymiarze dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo. W grupie było od jednej do dwóch osób.

¹⁹ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna.

²⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 645, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży będącej obywatelami Ukrainy.

W całym roku szkolnym 2021/2022 uczniom z zagranicy (w tym z Ukrainy) uczącym się w oddziałach ogólnodostępnych zapewniono dodatkowe lekcje języka polskiego w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Uczniowie uczęszczali na te zajęcia w grupach, które liczyły od trzech do czterech osób.

Po wybuchu konfliktu zbrojnego na Ukrainie w Szkole utworzono jeszcze cztery grupy, w ramach których uczniowie z Ukrainy uczęszczający do oddziałów ogólnodostępnych korzystali z dodatkowych lekcji języka polskiego. Liczba dzieci w każdej grupie była zgodna z § 11a ust. 1 rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzież będącej obywatelami Ukrainy i nie przekraczała 15 osób. Wymiar dodatkowych zajęć języka polskiego dla uczniów z Ukrainy nie został zwiększony po 26 kwietnia 2022 r. do sześciu godzin tygodniowo (*szerzej na ten temat w sekcji nieprawidłowości*).

W roku szkolnym 2022/2023 w Szkole było pięć grup, w ramach których uczniowie z Ukrainy korzystali z dodatkowych zajęć nauki języka polskiego w wymiarze sześciu godzin tygodniowo. Liczba uczniów w grupach nie przekraczała 15 osób.

(akta kontroli tom I str. 69-70, 130-133, 198-199, 202-215, tom II, str. 161-172)

Uczniom z Ukrainy uczęszczającym w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 do oddziałów przygotowawczych nie zorganizowano dodatkowych zajęć języka polskiego w wymiarze sześciu godzin tygodniowo w grupach nieprzekraczających 15 osób. Dodatkowe lekcje języka polskiego zostały zorganizowane wyłącznie dla uczniów z zagranicy (w tym z Ukrainy) uczących się w oddziałach ogólnodostępnych. Dyrektor wyjaśniła, że *organizacja dodatkowej nauki języka polskiego odbywała się w sposób uzgodniony z organem prowadzącym i uzyskała pozytywną opinię organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Konstrukcja art. 165 ustawy Prawo oświatowe oraz definicja oddziału przygotowawczego zawarta w art. 4 pkt 13 tejże ustawy, wskazują, że rozwiązania w postaci dodatkowej nauki języka polskiego i organizacji oddziału przygotowawczego mają charakter alternatywny w stosunku do osób, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki. Sama praktyka potwierdza, że w oddziale przygotowawczym, w którym zapewniony jest dodatkowo tłumacz, nauka języka polskiego odbywa się właściwie przez wszystkie jednostki lekcyjne i dokładanie kolejnych godzin zajęć byłoby niecelowe.*

(akta kontroli tom II, str.173-176, 179)

2.8. W roku szkolnym 2020/2021 pomocą psychologiczno-pedagogiczną objęci byli wszyscy uczniowie cudzoziemcy. W zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego uczestniczył jeden uczeń. Poradami i konsultacjami pedagoga objęto dwóch uczniów. Wszyscy uczniowie cudzoziemcy uczestniczyli w warsztatach dotyczących m.in. wzajemnych relacji, rozwiązywania konfliktów prowadzonych przez Centrum Leczenia Uzależnień w Rzeszowie²¹.

W roku szkolnym 2021/2022 pomocą w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z edukacji wczesnoszkolnej objęto czterech uczniów z zagranicy. Pomocą pedagoga w formie prowadzonych konsultacji objęto sześciu uczniów cudzoziemców. Trzydziestu sześciu uczniów z zagranicy brało udział w warsztatach prowadzonych przez Centrum Leczenia Uzależnień i Germanitas Centrum Języków Obcych, dotyczących m.in. wzajemnych relacji, doskonalenia znajomości języka polskiego, wiedzy na temat Polski i Podkarpacia.

W roku szkolnym 2022/2023 zajęcia rozwijające uzdolnienia polegające na przygotowywaniu ucznia do konkursu kuratorskiego z matematyki prowadzono dla jednego ucznia. Zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi (m.in. z języka polskiego i niemieckiego, matematyki, edukacji wczesnoszkolnej) objęto łącznie 17 uczniów

²¹ Dalej: Centrum Leczenia Uzależnień.

cudzoziemców. Konsultacjami z pedagogiem lub psychologiem²² objęto 15 uczniów z zagranicy. Warsztatami objęto łącznie 118 uczniów z zagranicy. Warsztatami prowadzonymi przez Centrum Leczenia Uzależnień pn. *Budujemy empatię, Uczymy tolerancji, Poznajemy się* objęto wszystkie oddziały w szkole (w tym z uczniami cudzoziemcami). W ramach projektu pn. *Szkoła, która łączy* TUTU przeprowadziło obserwacje oddziałów, do których uczęszczali uczniowie z Ukrainy przez psychologa i pedagoga z Ukrainy. Na ich podstawie zaproponowano uczniom i ich rodzicom indywidualne konsultacje z psychologiem. Dla oddziałów przygotowawczych TUTU przeprowadziło zajęcia z arteterapii pn. *Ja w mojej klasie, Miejsce szczęścia, Co nas łączy, Gdzie żyją emocje, Emocje w moim ciele*.

(akta kontroli tom II, str. 180-192, 196-197)

Na podstawie analizy dokumentacji 20 uczniów cudzoziemców przyjętych do szkoły w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, że wobec wszystkich uczniów przeprowadzono rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie w szkole. Wyniki przeprowadzonych diagnoz udokumentowano m.in. kwestionariuszami, opiniami sporządzonymi przez wychowawców na temat uczniów, wpisami w dziennikach. W przypadku stwierdzenia konieczności przeprowadzenia dogłębnej diagnozy Szkoła po uzgodnieniu z rodzicami kierowała takich uczniów do poradni Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

(akta kontroli tom II, str. 193-195)

W Szkole oprócz pedagoga zatrudniono na rok szkolny 2022/2023 psychologa. Uczniowie cudzoziemcy byli obejmowani pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego wśród nauczycieli - wychowawców klas, w których uczyli się uczniowie cudzoziemcy ustalono, że uczniów cudzoziemców obejmowano rozpoznaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz ich możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych. Według ankietowanych wychowawców klas, do których uczęszczali uczniowie cudzoziemcy, najczęściej korzystali oni z warsztatów, porad i konsultacji oraz zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.

(akta kontroli tom II, str. 196-197)

2.9. Szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego zostały określone w statucie szkoły²³ i jego zmianach. Określono w nim m.in.:

- obowiązek formułowania przez nauczycieli wymagań edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych;
- ustalenia warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce oraz o uzdolnieniach ucznia;
- sposobów sprawdzania osiągnięć edukacyjnych.

W wewnątrzszkolnych zasadach oceniania nie było odrębnych uregulowań dotyczących oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów cudzoziemców.

W szkole nie wprowadzono przedmiotowych zasad oceniania. Nauczyciele stosowali zasady oceniania określone w statucie. Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli uczących języka polskiego, matematyki, historii, geografii i biologii ustalono, iż jedną z metod przystosowania form nauczania było dostosowanie sposobu oceniania.

²² Zatrudnionym w okresie od 1 września do 31 grudnia 2022 r. oraz od 20 marca 2023 r.

²³ Uchwała nr 10/2015 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie z dnia 31 sierpnia 2015 r. w sprawie nowelizacji statutu Szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie, zmieniona uchwałą nr 12/2021/2022 z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia aneksu Statutu Szkoły Podstawowej nr 16 w Rzeszowie oraz uchwałą nr 21/2021/2022 z dnia 30 sierpnia 2022 r. w sprawie zatwierdzenia aneksu nr 1 do Statutu Szkoły Podstawowej w Rzeszowie.

Dyrektor wyjaśniła, że w oparciu delegację zawartą w art. 59 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy²⁴ /.../ oraz o wydane o tę delegację rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, które nie zawierało rozstrzygnięć dotyczących wprowadzenia innych zasad oceniania uczniów z Ukrainy nie miała podstaw do modyfikacji wewnętrznych regulacji w tym zakresie.

(akta kontroli tom II, str. 173-176, 198-260)

2.10. W roku szkolnym 2021/2022 do egzaminu ósmoklasisty w Szkole zgłoszono 71 uczniów (w tym dwóch cudzoziemców - Ukraińców). Spośród tych dwóch Ukraińców do egzaminu przystąpił jeden uczeń. Jedna uczennica z Ukrainy zgłoszona do egzaminu ósmoklasisty została zwolniona z niego na podstawie zaświadczenia lekarskiego z Centrum Psychiatrii ANIMA. W 2022 r. z dostosowania formy oraz warunków zdawania egzaminu na podstawie opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie skorzystał jeden uczeń z Ukrainy. W roku szkolnym 2022/2023²⁵ do egzaminu ósmoklasisty zgłoszono 27 uczniów cudzoziemców z dostosowaniem warunków i form zdawania egzaminu. Wszyscy uczniowie pochodzili z Ukrainy. Rada Pedagogiczna wyraziła pozytywną opinię dotyczącą dostosowania warunków i form zdawania egzaminów w 2023 r. dla wszystkich uczniów cudzoziemców, których zgłoszono z dostosowaniem w Systemie Informatycznym Obsługującym Egzaminy Ogólnokształcące²⁶.

(akta kontroli tom II, str. 261)

2.11. W latach 2020-2023 żadna placówka dyplomatyczna lub konsularna z kraju pochodzenia uczniów (w tym z Ukrainy) oraz żadne stowarzyszenie kulturalno-oświatowe nie występowało do Dyrektora o organizację w Szkole zajęć nauki języka i kultury kraju pochodzenia.

(akta kontroli tom II, str. 173-176)

2.12. W Szkole w latach szkolnych 2020/2021 - 2021/2022 (do 24 lutego 2022 r.) nie zatrudniano osoby w charakterze pomocy nauczyciela, do zadań którego należałaby pomoc uczniom, którzy nie znali języka polskiego lub jego znajomość była na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki. Według stanu na 30 września 2020 r. w Szkole uczyło się siedmiu uczniów z zagranicy (z tego: trzech z Meksyku i czterech z Ukrainy). Na dzień 30 września 2021 r. uczniów cudzoziemców było dziesięcioro (z tego: dwóch z Meksyku i ośmioro z Ukrainy). W latach szkolnych 2020/2021 - 2021/2022 (do 24 lutego 2022 r.) wszyscy uczniowie cudzoziemcy posługiwali się językiem polskim w stopniu pozwalającym na korzystanie z nauki.

W okresie od 21 marca do 24 czerwca 2022 r. Dyrektor zatrudniła jedną osobę w charakterze pomocy nauczyciela posługującą się językiem polskim i ukraińskim. Do jej zadań należało m.in. tłumaczenie w trakcie zajęć lekcyjnych (w oddziale przygotowawczym) i pozalekcyjnych oraz pomoc w organizacji zajęć dla dzieci z Ukrainy. W roku szkolnym 2022/2023 w Szkole zatrudniono dwie osoby²⁷, do których zadań należało tłumaczenie w trakcie zajęć lekcyjnych (w oddziałach przygotowawczych) i poza nimi oraz pomoc w organizacji zajęć dla dzieci pochodzących z Ukrainy.

W roku szkolnym 2022/2023 w ramach programu UNICEF - *Wsparcie realizacji działań związanych z reagowaniem na sytuację kryzysową uchodźców* zatrudniono

²⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 103, ze zm.

²⁵ Do 28 kwietnia 2023 r.

²⁶ Dalej: SIOEO.

²⁷ Jedna osoba została zatrudniona na okres od 1 września 2022 r. do 23 czerwca 2023 r., a druga od 15 września 2022 r. do 23 czerwca 2023 r.

osobę posługującą się językiem ukraińskim i polskim na stanowisku *Asystenta wielokulturowego*²⁸. Do jego zadań należało m.in.:

- wsparcie ucznia w procesie adaptacji kulturowej poprzez objaśnienie wartości, norm zachowania w polskiej szkole;
- udzielanie informacji nauczycielom, dotyczących ważnych aspektów kultury, religii mających wpływ na zachowanie ucznia z Ukrainy i jego udział w życiu szkolnym;
- pomoc w odrabianiu lekcji w formie tłumaczenia poleceń na język pochodzenia lub polski;
- uczestniczenie w lekcjach szkolnych w celu tłumaczenia;
- udział w charakterze tłumacza w zebraniach szkolnych dla rodziców i opiekunów oraz pośredniczenie w kontaktach między szkołą, a rodzicami;
- pomoc w rozwiązywaniu konfliktów między uczniami polskimi, a ukraińskimi, w tym w szczególności konfliktów powstałych na tle różnic kulturowych;
- prowadzenie zajęć integrujących dla dzieci polskich i cudzoziemskich.

(akta kontroli tom I str.127-129, 192-199, tom II, str. 263-267)

2.13. Dyrektor szkoły rozpoznawała potrzeby w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami z zagranicy, poprzez rozmowy, w trakcie których zgłaszali potrzeby szkoleniowe. W latach 2020 - 2023 (do 28 lutego) wpłynęły łącznie trzy wnioski o dofinansowanie doskonalenia zawodowego (z tego w: 2020 r. - 1, 2021 r. - 1, w 2022 r. - 1, w 2023 r. - 0). Żaden wniosek nie był związany z nauczaniem dzieci cudzoziemców. Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli, którzy w roku szkolnym 2022/2023 prowadzili lekcje z uczniami cudzoziemcami, wykazało m.in., że zgłaszali potrzebę szkolenia w zakresie pracy z dziećmi z zagranicy i zapewniono im możliwość wzięcia w nim udziału.

Obowiązkowe zajęcia lekcyjne z udziałem uczniów cudzoziemców w latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 (do 28 lutego 2023 r.) prowadziło odpowiednio: 29, 35 i 42 nauczycieli.

W latach 2020 - 2023 (do 28 lutego 2023 r.) przeprowadzono 29 szkoleń dla nauczycieli (z tego: w 2020 r. - 9, w 2021 r. - 8 i w 2022 r. - 10, do 28 lutego 2023 r. - 2). W jednym szkoleniu w 2022 r. dotyczącym drukowania w formacie 3D uczestniczyło 15 nauczycieli. W pozostałych szkoleniach brali udział wszyscy zatrudnieni w Szkole w tym czasie nauczyciele. W latach 2020 - 2023 (do 28 lutego) ich liczba wynosiła od 55 do 59. W latach 2020 - 2023 (do 28 lutego) na szkolenia wydatkowano łącznie 25,12 tys. zł (z tego: w 2020 r. - 8,95 tys. zł, w 2021 r. - 7,4, w 2022 r. - 8,77 tys. zł, do 28 lutego 2023 r. - 0 zł). W latach 2020 - 2023 (do 28 lutego) na siedem szkoleń nie wydatkowano środków finansowych²⁹. Bezpłatne szkolenia dotyczyły m.in. egzaminu ósmoklasisty, druku 3D, wykorzystania monitorów interaktywnych. W 2022 r. nauczyciele uczestniczyli w trzech bezpłatnych szkoleniach, z których jedno dotyczyło pracy z uczniami cudzoziemcami - *Jak współpracować w różnych środowiskach z cudzoziemcami. Stereotypy, uprzedzenia, różnorodność społeczna i kulturowa*, w którym udział wzięli wszyscy pracujący w szkole nauczyciele.

Według wyjaśnień złożonych przez Dyrektora dwa szkolenia: *W całości i z osobna. Strategie dydaktyczne wspierające indywidualizację nauczania w zróżnicowanej grupie klasowej* w 2021 r. i *Rozwiązywanie konfliktów rówieśniczych* w 2022 r.

²⁸ Zawarto umowy na okresy: od 28 listopada 2022 r. do 22 grudnia 2022 r., od 30 stycznia 2023 r. do 28 lutego 2023 r., od 1 do 31 marca 2023 r., od 13 kwietnia 2023 r. do 23 czerwca 2023 r.

²⁹ W 2020 r. i w 2021 r. odbyło się po jednym bezpłatnym szkoleniu. W 2022 r. były trzy bezpłatne szkolenia. Do 28 lutego 2023 r. przeprowadzono dwa bezpłatne szkolenia. Z tego: w 2020 r. na jedno dotyczące egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020; w 2021 r. - w 2022 r. - 3 i do 28 lutego 2023 r. - 2.

zawierały elementy dotyczące uczniów cudzoziemców. W obu szkoleniach wzięli udział wszyscy w tym czasie zatrudnieni nauczyciele.

(akta kontroli tom II, str. 268-273)

2.14. W planach finansowych (po zmianach) na 2020 r. i 2021 r. na zakup pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych zaplanowano środki w wysokości 64,22 tys. zł i 83,57 tys. zł. Na ich realizację wydatkowano odpowiednio 64,09 tys. zł i 83,32 tys. zł. W 2022 r. w planie finansowym (po zmianach) na zakupy pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych zaplanowano środki w wysokości 52,61 tys. zł. Na ww. zakupy wydatkowano 49,9 tys. zł. W 2022 r. środki finansowe zaplanowane na zakupy pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych w planie finansowym (po zmianach) pn. *Kryzys uchodźczy* w wysokości 57,28 tys. zł zostały w całości wydatkowane. W ramach tych środków zakupiono m.in.: podręczniki i materiały edukacyjne dla uczniów z Ukrainy, słowniki polsko-ukraińskie, doposażenie sali lekcyjnej, w której uczyli się uczniowie z Ukrainy (w tym: tablica magnetyczna, stoliki uczniowskie, krzesła). Na dzień 31 marca 2023 r. plan finansowy (po zmianach) na zakupy materiałów edukacyjnych i pomocy naukowych wynosił 25,13 tys. zł i został zrealizowany w wysokości 2,51 tys. zł. W 2023 r. w planie finansowym *Kryzys uchodźczy* na zakupy pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych zaplanowano środki w wysokości 6 tys. zł, z których do 31 marca 2023 r. wydatkowano 1,76 tys. zł. W 2023 r. z tych środków współfinansowano zakup doposażenia sal lekcyjnych, w których uczyli się uczniowie polscy i ukraińscy, w projektor multimedialny i ekran do projektora.

Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli uczących w roku szkolnym 2022/2023 w oddziałach z uczniami cudzoziemcami (w tym z Ukrainy) ustalono, że w procesie nauczania korzystali oni z pomocy naukowych i materiałów edukacyjnych dostępnych w szkole. W protokołach z posiedzeń rady pedagogicznej Szkoły podsumowujących działalność szkoły za rok szkolny 2020/2021 i 2021/2022 znajdowały się zapisy wskazujące na wykorzystywanie w pracy z uczniami (w tym cudzoziemcami) dostępnych i zakupionych pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych.

(akta kontroli tom II, str. 271, 274-276)

W ramach programu UNICEF - *Wsparcie realizacji działań związanych z reagowaniem na sytuację kryzysową uchodźców*, w Szkole w okresie od 30 września 2022 r. do 31 marca 2023 r. na zakupy pomocy dydaktycznych i materiałów naukowych dla uczniów z Ukrainy wydatkowano środki w łącznej kwocie 147,76 tys. zł (z tego: w 2022 r. - 127,13 tys. zł i od 1 stycznia do 31 marca 2023 r. - 5,5 tys. zł). W 2022 r. zakupiono m.in.:

- 105 sztuk wyprawek szkolnych (obejmujących m.in. plecak, kredki, farby plakatowe, gry edukacyjne, powerbank);
- pomoce dydaktyczne (w tym: monitor interaktywny, tablety, projektor);
- wyposażenie miejsc relaksu (w tym: leżaki, zestaw puf, gry podłogowe);
- sprzęt sportowy (w tym: zestaw do skoku wzwyż, stoły do tenisa sportowego).

(akta kontroli tom I, str. 260-262)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W związku z utworzeniem w Szkole oddziału przygotowawczego Dyrektor zarządzeniem powołała Komisję Rekrutacyjną kwalifikującą uczniów do tego oddziału, w skład której wchodził Dyrektor jako przewodniczący, sekretarz Szkoły i nauczyciel.

Zgodnie z § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi w skład zespołu wchodzi dwóch nauczycieli oraz pedagog lub psycholog.

Dyrektor wyjaśniła, że Komisja Rekrutacyjna składała się z przewodniczącego, nauczyciela i sekretarza z tego względu, gdyż był to okres pandemii (luty-marzec 2022 r.) i kadra pedagogiczna w tym czasie bardzo chorowała, brakowało nauczycieli, było dużo zastępstw. Powołując w tym składzie komisję zdawała sobie sprawę, że to odpowiednio wykwalifikowane osoby mające wystarczającą wiedzę i doświadczenie w dziedzinie rekrutacji, gdyż pedagog występował w dwóch rolach, jako nauczyciel polonista i pedagog posiadający kwalifikacje.

Ponadto, komisja pracowała od 1 do 15 marca 2022 r., a to długi czas, w którym nie mógł uczestniczyć pedagog szkolny z powodu wielu problemów wychowawczych w szkole, którymi się zajmował oraz prowadzenia z uczniami zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i emocjonalno-społecznych. Pani Pedagog pracowała sama, nie miała zastępcy (możliwość zatrudnienia psychologa i pedagoga specjalnego była dopiero od września 2022 r.).

(akta kontroli tom II, str. 72-97)

NIK zwraca uwagę, że skład Komisji Rekrutacyjnej nie został zmieniony przy kwalifikowaniu kolejnych uczniów do oddziałów przygotowawczych w terminie od 19 do 26 sierpnia 2022 r. na rok szkolny 2022/2023, a okres wakacyjny nie jest czasem zwiększonego obciążenia pracą nad problemami wychowawczymi z uczniami. Trzeci członek Komisji Rekrutacyjnej - Sekretarz Szkoły był osobą zatrudnioną na stanowisku administracyjnym i nie posiadał wykształcenia wymaganego na stanowisku nauczyciela lub pedagoga.

2. Dla uczniów będących obywatelami Ukrainy po 26 kwietnia 2022 r. w roku szkolnym 2021/2022 nie zwiększono wymiaru godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego do sześciu godzin tygodniowo.

Zgodnie z § 11a ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży będącej obywatelami Ukrainy: w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 dodatkowe zajęcia lekcyjne z języka polskiego dla uczniów będących obywatelami Ukrainy organizuje się w wymiarze nie niższym niż sześć godzin tygodniowo.

Dyrektor wyjaśniła, że był to trudny czas dla naszej szkoły, przybyło wtedy dużo uczniów z Ukrainy. Cała społeczność szkolna starała się pomóc i w krótkim czasie stworzyć bezpieczną przystań dla uchodźców. Nie mieliśmy świadomości o zwiększeniu godzin, gdyż skupieni byliśmy na przyjmowaniu uczniów, rozmowach z nimi i rodzicami, zapewnieniu uczniom podręczników i materiałów ćwiczeniowych, posiłków i pomocy materialnej. Sytuacja wtedy była rozwojowa, uczniowie przychodzili, zapisywali się, a następnie wyjeżdżali w dalszą drogę w inne miejsce. Jako Dyrektor dużo czasu poświęciłam na zapewnienie uczniom - uchodźcom bezpieczeństwa, nawiązania właściwej relacji z naszymi polskimi uczniami, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i poczucia dobrej atmosfery.

(akta kontroli tom II, str. 161-167, 177-178)

3. W arkuszach ocen uczniów z Ukrainy, którzy uczęszczali w roku szkolnym 2021/2022 do utworzonego, po wybuchu konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy, oddziału przygotowawczego w miejscu przeznaczonym na wpisanie daty uchwały rady pedagogicznej o promowaniu lub niepromowaniu, ukończeniu lub nieukończeniu szkoły zamieszczono jedynie datę uchwały rady pedagogicznej bez wymaganej adnotacji.

Zgodnie z § 6b ust. 3 rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży będącej obywatelami Ukrainy - w arkuszu ocen ucznia w miejscu przeznaczonym na wpisanie daty uchwały rady pedagogicznej o promowaniu (z wyróżnieniem), niepromowaniu, ukończeniu szkoły (z wyróżnieniem) i nieukończeniu szkoły umieszcza się adnotację

"Na podstawie uchwały rady pedagogicznej z dnia..... uczeń nie podlegał klasyfikacji rocznej zgodnie z § 6b ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 645 i 795)", wpisując datę uchwały rady pedagogicznej.

Dyrektor wyjaśniła, że w arkuszach ocen uczniów z Ukrainy, którzy uczęszczali w roku szkolnym do oddziału przygotowawczego (klasy VII) nie ma adnotacji o braku klasyfikacji uczniów, gdyż nauczycielka przeoczyła ten zapis. Była ona nauczycielką z Ukrainy zatrudnioną od marca 2022 r., która powoli poznawała i wdrażała się w zasady panujące w polskim systemie oświaty.

(akta kontroli tom II, str. 149-160)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w Szkole podejmowano prawidłowe działania celem zapewnienia odpowiednich warunków do realizacji zadań edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci cudzoziemców.

Rzetelnie i zgodnie z przepisami prawa pozyskiwano środki finansowe na prawidłowe funkcjonowanie szkoły związane z kształceniem dzieci cudzoziemców, organizację oddziałów przygotowawczych, zatrudnienie nauczycieli wspomagających posługujących się językiem pochodzenia uczniów, zapewnienie niezbędnych pomocy naukowych i materiałów dydaktycznych. Uczniom z zagranicy zapewniono odpowiednie do ich potrzeb wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, dostosowano programy nauczania do ich możliwości, a nauczycielom udostępniono szkolenia w zakresie pracy z uczniem cudzoziemcem.

Niezgodnie z przepisami prawa ustalono skład komisji kwalifikującej uczniów do oddziałów przygotowawczych, nie zwiększono wymiaru godzin dodatkowych nauki języka polskiego w roku szkolnym 2021/2022 dla uczniów pochodzących z Ukrainy, a w arkuszach ocen uczniów uczęszczających do oddziału przygotowawczego nie umieszczono wymaganej adnotacji o ich nieklasyfikowaniu.

OBSZAR

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

3.1. Dyrektor opracowała Plany nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023. Plany te zostały przedstawione Radzie Pedagogicznej w terminie do 15 września każdego roku szkolnego. Plan nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2019/2020 został przedstawiony Radzie Pedagogicznej 16 września 2019 r.

Dyrektor wyjaśniła, że Plan nadzoru na rok szkolny 2019/2020 został przedstawiony Radzie Pedagogicznej 16 września 2019 r. z powodu braku możliwości wcześniejszego zwołania Rady w ilości osób zapewniającej kworum, co spowodowane było dużą absencją nauczycieli, którzy w tym czasie organizowali i uczestniczyli w wycieczkach integracyjnych.

(akta kontroli tom II, str. 278-296, 314-330, 342-356, 376-386, 397-398)

Dyrektor w terminie do 31 sierpnia każdego roku szkolnego przedstawiła Radzie Pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego przez nią nadzoru pedagogicznego. W latach szkolnych 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022 Dyrektor zaplanowała i przeprowadziła obserwacje zajęć lekcyjnych, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy. W roku szkolnym 2021/2022 w dniu 13 kwietnia 2022 r. na posiedzeniu Rady Pedagogicznej Dyrektor przedstawiła Aneks do Planu nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021/2022, w którym zaplanowano m.in. kontrolę procesu adaptacyjnego w klasach, w których uczą się uczniowie cudzoziemcy oraz szkolenia Rady Pedagogicznej w związku z przyjęciem do szkoły uczniów z zagranicy.

W roku szkolnym 2021/2022 przeprowadzono obserwacje zajęć w klasie VII oddziału przygotowawczego, w tym lekcji: języka polskiego i angielskiego, chemii, oraz geografii. W roku szkolnym 2022/2023³⁰ przeprowadzono obserwacje zajęć lekcyjnych, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy, w tym w oddziałach przygotowawczych. Obserwacji w tych oddziałach poddano zajęcia integracyjne oraz zajęcia z matematyki i języka polskiego.

(akta kontroli tom II, str. 397-313, 331-341, 361-375, 387-391, 392-396)

3.2. W Planach nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2019/2020, 2020/2021 nie ujmowano wniosków wynikających z realizacji nadzoru pedagogicznego bezpośrednio związanych problematyką i kształceniem uczniów cudzoziemców. Na koniec roku szkolnego 2021/2022 z przeprowadzonego nadzoru pedagogicznego sformułowano wnioski związane z kształceniem dzieci cudzoziemców. Wnioski te dotyczyły m.in.:

- zaktualizowania potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego w związku z kształceniem obcokrajowców;
- zweryfikowania możliwości i potrzeb Szkoły w związku z kształceniem uczniów z Ukrainy;
- zatrudnienia asystenta kulturowego oraz osoby z Ukrainy posługującej się językiem polskim na stanowisku pomocy nauczyciela. W Planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 Dyrektor uwzględniła wnioski wynikające z realizacji nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2021/2022, w tym dotyczące kształcenia uczniów cudzoziemców.

(akta kontroli tom II, str. 278-296, 314-330, 342-356, 376-386)

3.3. W Szkole zmodyfikowano *Program wychowawczo-profilaktyczny* w roku szkolnym 2022/2023³¹. Ze względu na przyjęcie do Szkoły uczniów z Ukrainy wprowadzono dodatkowe zadania, w tym:

- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego wszystkim uczniom, w szczególności uczniom z Ukrainy;
- budowanie wśród pracowników szkoły, uczniów oraz rodziców świadomości i kompetencji w zakresie radzenia sobie emocjonalnego i kryzysowego w sytuacjach trudnych (np. wojna na Ukrainie);
- wdrażanie działań przystosowawczych oraz integracyjnych w celu optymalnej adaptacji szkolnej uczniów z Ukrainy oraz integracji społeczności polsko-ukraińskiej;
- budowa poczucia tożsamości regionalnej i narodowej, kształtowanie postawy tolerancji wobec innego kraju, jego kultury i mieszkańców, poznanie zwyczajów towarzyszącym świętom narodowym, religijnym i świeckim w Polsce i na Ukrainie;
- wspieranie i informowanie uczniów, rodziców z Ukrainy o możliwościach uzyskania pomocy psychologiczno-pedagogicznej na terenie szkoły i poza nią;
- współpraca nauczycieli, wychowawców i pedagoga w rozwiązywaniu problemów osobistych i społecznych uczniów z uwagi na barierę językową czy trudności w nauce;
- promowanie u uczniów postaw empatycznych i altruistycznych, wzajemnej przyjaźni, poczucia więzi i zaufania;
- doskonalenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami z zagranicy, w szczególności z Ukrainy.

(akta kontroli tom II, str. 401-428)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

³⁰ Do 22 maja 2023 r.

³¹ Program wychowawczo-profilaktyczny został zatwierdzony na posiedzeniu Rady Pedagogicznej 13 września 2022 r.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w okresie objętym kontrolą Dyrektor prawidłowo i rzetelnie sprawowała nadzór pedagogiczny nad realizacją zajęć z dziećmi cudzoziemców. W planach nadzoru po wybuchu konfliktu zbrojnego na Ukrainie uwzględniono problematykę związaną z kształceniem dzieci cudzoziemców. W związku ze znacznym wzrostem w Szkole liczby uczniów z zagranicy zmodyfikowano *Program wychowawczo-profilaktyczny*.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Zapewnienie prawidłowego składu komisji kwalifikującej do oddziałów przygotowawczych.
2. Podjęcie działań mających na celu zapewnienie prawidłowego sporządzania arkuszy ocen uczniów, w tym cudzoziemców nieklasyfikowanych decyzją rady pedagogicznej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach: jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego

Rzeszów, dnia 23 czerwca 2023 r.

Kontroler
Agnieszka Pomykała
Specjalista k. p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Dyrektor
Wiesław Motyka

.....
podpis